

oskar panica

LJUBAVNI KONCIL

Savremeni nemački pisac, poeta i publicista Valter Mering izvukao je iz groba, gde je ležao pod senkom „gorkog čempresa”, jadnog Oskara Panicu, prokletog pesnika, prokletog od Crkve, prokletog od Države, tako dobro prokletog da mu ni sen nije ostala.

Ko je, stvarno, čitao dela Oskara Panice? Ko se, uopšte, seća njegovog imena?

Autor *Ljubavnog koncila* rano je osuđen na zaborav konfiskacijom spisa, osuđen na robiju, a zatim i dugim boravkom u bolnici za umobolnike, gde je i umro 1921. godine.

Panica je, međutim, nastavio da piše sve do svoje smrti. U njegovom dnevniku nadeneno je nekoliko veoma dirljivih pesama: „Tajanstvena bolest”, „Pesnik koji je živeo uzalud”. Njegove misli koje je prevodio u rečenice bile su, razume se, vremenom sve mutnije, dok najzad nisu postale jedna strašna mešavina mitova, legendi, biblijskih tekstova, filozofije, vagnerizma i... pornografije — na svim mogućim jezicima.

Nemac po mestu rođenja, Italijan po ocu, Francuz po majci, Oskar Panica, koji je Švajcarsku smatrao svojim drugom zemljom, sve do 1914. godine čitao je samo pariski „Zurnal” i u svojim halucinacijama govorio je samo francuski.

Pred Kraljevskim sudom u Minhenu, 30. aprila 1895. godine, odgovarao je za bogohuljenje, koje puritanski Bavarci nisu prevideli u njegovoj knjizi *Ljubavni koncil*, objavljenoj godinu dana ranije u Cirihu. Osuđen je na godinu dana zatvora, ali pored te kazne bio je ekskominiciran i od Crkve.

U svojoj odbrani pred sudom, između ostalog, rekao je:

„... Gospodo, nećete poricati da je satira oblik umetničkog izražavanja kao i svaki drugi. Kad neki autor piše satiru, pa neka je to i božanska satira, on mora, kao i svaki drugi umetnik, da se posluži ljudskim modelom. Tada kroz grotesku mora da prenese na božanstva ono što je zapazio kod ljudi. Čini mi se da sam vam već dovoljno objasnio kakav je neizbežno satiričan karakter imala eksplozija sifilisa na Zapadu, naročito u odnosu na držanje Pape i mišljenje njegovih savremenika o božanskom poreklu bolesti koja su neminovno morala da se odraze na dotadašnja shvatanja o bogu.

Možda ćete mi staviti primedbu, gospodo, da je, kada se radi o bogu, dozvoljeno pisati samo na uzvišen, a nikako i na smešan način. Ali, gospodo, dozvolićete mi, s druge strane, da to ne mora da bude i mišljenje umetnika. Kada bi se takav zakon poštovao, niko nikada ne bi napisao ni najmanju satiru o bogovima, ni o ljudima. Jer su satire o ljudima uvek bile strože kažnjene nego satire na božanstva. Lisjenov *Razgovor Bogova* nikada ne bi video svetlost dana, kao ni Aristofanove komedije. Englez Rajt ne bi nikada napisao svoju *Istoriju karikature*, kao ni Flegel svoju *Istoriju groteskne komike*. Prema tome, satira, la vis comica, oduvek je bila jedan od najmoćnijih faktora progressa u intelektualnom domenu...”

OSKAR PANICA

LJUBAVNI KONCIL

Radnja se događa u proleće 1495. godine, godini u kojoj se prvi put, kako priznaje istorija, pojavio sifilis.

I ČIN, 3. slika

Bog Otac i heruvim. Ulazi glasnik. Takođe ima krila i držanje zrelog čoveka. Ulazi u pratnji dva anđela. Krajnje je uzbuđen.

GLASNIK (Prostre se na kolena, čelom u prašinu, i poljubi zemlju, zatim podigne glavu): Gospode, stižem iz Italije. Iz Napulja. Strašne su stvari o kojima Te moram obavestiti. Iz kala greha do neba se diže kužni zadah! Nikakvog stida više nema! Deset zapovesti koje si im Ti dao na Sinaju služe im za sprdnju! Grad, koji je opseo francuski kralj, odao se najnedostojnijem bludu. Zene, gologruđe, pohotne, jure ulicama; ljudi su se uspalili kao jarci. Porokom se uzvraća

na porok. More se popelo do gradskih ulica, sunce se smračilo, ali niko ne obraća pažnju na predskazanja, ni na zemaljska ni na nebeska! Među sobom se više ne razlikuju. Kralj odlazi u javne kuće, a fakini obilaze dvor da nadu sebi konkubine za novac! Pas i pevac, dabogme, znaju kad im je vreme za parenje, ali Napolitanci, oni su životinje preko cele godine! Grad je postao ogroman kazan u kome sve ključa od strasti. Ako je Italija ta koja je od svih evropskih zemalja najviše izludela od ljubavi, onda je Napulj za Italiju ono što je Italija za Evropu! Opsada grada je dovela seksualnu pomamu do vrhunca ludila. Nema se obzira za starost, niti se ima milosti za mladost! Ulicama pronose, u slavljeničkim povorkama, muške udove kolosalnih razmera, kao neka božanstva; devojke igraju kolo oko njih i obožavaju ih kao svemoćne idole. A u TVOJOJ Crkvi, pred oltarom, video sam sveštenika sa jednom ženskom koja se prodaje za novac...

BOG OTAC (Pošto je sa sve većim zaprepaščenjem saslušao priču, prikupi svu snagu, ustane s prestola i, nesposoban da se uzdrži od gneva, osvetnički ispruža pesnicu): Sve ću ih istrebiti! (Svi padaju na kolena i kriju lice rukama)

HERUVIM (Preklinjućim glasom): Ne čini to milostivi, premilostivi, Sveti Oče! Više nećeš imati ljudskog roda!

BOG OTAC (Dugo gleda u heruvima, zinuo od iznenađenja, razmišlja i izgleda satrven): Da, tačno! To sam zaboravio! (Padne nazad na svoj tron.) Prošlo je vreme kad sam stvarao — mnogo sam ostario — a moja deca nisu kadra...

HERUVIM (Naivno): Smiri se, Božanski Starče! S vrhova oblaka pokazaeš im tvoje preteče lice i Napolitancima ćeš održati propoved punu gneva, da će svi drhtati!

BOG OTAC: Neće oni drhtati! Ja im služim za podrugivanje! Znam da mogu samo da pričam i da, dole na zemlji, žive kao jedan! Mogu da bludniče, da se vole, da se mrze, ja im više nisam potreban! (Naglo se uspravi. Glasniku.) Ali ti pozovi svoju kćer, Preblagu Devicu — i mog sina možeš da pozoveš — neka anđeli smrti budu spremni za Moja Božanska naređenja! Reci i Đavolu da je i on pozvan! Skupi ćemo Koncil da raspravimo o merama koje treba preduzeti u ovako strašnoj prilici! (Glasnik i anđeli izlaze iz prestone sale, žagoreći. Samo heruvim ostaje na sceni. On se užurba oko iscrpljenog starca, namešta ga što udobnije na tronu, stavlja na mesto stoličicu i termofor, vezuje maramu, briše lice i bradu i najzad se skupi kraj njegovih nogu, a Bog Otac ga uhvati za ruku i zadrži je u svojoj. Scena bez reči.)

V SLIKA

(Marija, Isus, anđeli. Ostali.)
BOG OTAC (Svečano i patetično): Jesmo li svi tu? Pozvali smo vas na ovo mesto da čujemo vaše mišljenje o jednoj strašnoj stvari, o jednoj užasnoj stvari. Prezirući Moje Zapovesti, ljudi su se dali na najsravnije stranputice, u najgore niske. U njihovom idolopoklonstvu, spremni su i sami sebe da unište! U jednom azijskom gradu... a... a... stani, gde ono beše?

HERUVIM (Sklopljenih ruku, kraj Boga Oca): U Napulju, presveti Oče!

BOG OTAC (pribravši se): Tako je! U Napulju! Odbacivši odeću, koja ih je čuvala od bestida, pomešali su se među sobom kao životinje, s potpunim prezirom za ograde i zabrane stavljene na čulne nagone, i tako je Božanski Gnev...

MARIJA (Prekida ga tonom lake bezbriznosti): Aoh, jeste! Čula sam.

BOG OTAC (Iznenaden, načulji uho): Kako? Šta to znači?

MARIJA (Isto): Da, poznato mi je sve to. Glasnik je bio prvo kod mene... (O jednom zastane, kao da bi htela da poveče ono što je rekla.)

BOG OTAC (Bled od gneva, načini pokret kao da hoće da skoči; pogledom traži glasnika među prisutnima i na Mariju seva besno očima. Heruvim ga nemim pokretom moli da se savlada. Ovaj proguta ljutnju, a onda gorkim glasom): Sve u svemu... vi svi znate... (bori se da bi savladao svoju razdraženost)... Mi smo lično odlučili da ih kaznimo najstrašnijom kaznom!

MARIJA (Prekidajući ga): Taj ološ se nikada neće popraviti!

ISUS (Diže ugašen pogled i mrmlja kao eho, prigušenim glasom grudobolnika): Taj ološ se nikada neće popraviti!

ANĐELI (Gurkajući se laktovima): BOGOČOVEK, BOGOČOVEK!

MARIJA-MAGDALENA (S gorčinom): Pa šta su to uradili?

MARIJA (Kratko): Posle ću ti reći — svinjarije, kao i uvek!

BOG OTAC (Preteći): Sve ćemo ih istrebiti! ISUS (Kao gore): Da — sve ćemo ih istrebiti!

HOR APOSTOLA, MUČENIKA, ANĐELA itd. (Tonom punim žaljenja): Ah, ah! Oh, Oh!

ISUS (Odsutno): A šta je bilo?

MARIJA (Zapovednički): Ne, ne! Nemoguće! Još su nam potrebni.

ISUS (Kao eho): Još su nam potrebni.

BOG OTAC (Besan što vidi da je u manjini): Ah, još su nam potrebni? E pa, baš ću ih istrebiti! Čudovišta! Hoću... hoću... još jednu Zemlju... sa životinjama u šumama...

MARIJA (Podrugljivo): Ako imamo životinje, moramo imati i ljude.

MARIJA-MAGDALENA (Saosećajući): Gneh pomaže da se kroz njega očisti.

BOG OTAC: Kljukaju se grehom kao što se kljuka kolačima — dok ne pocrkaju! Dok ne istrunu!

MARIJA (Suvo): Moramo ih ipak pustiti da se bar sparuju. Dozvolimo im bar zrne pohote, jer će se inače obesiti o prvo drvo.

(Starac sve bešnje i bešnje seva očima na nju.)

Noću, jasno, noću! U proleće! U izvesno doba — kad je pun mesec... svud treba mere!

BOG OTAC (Čiji gnev samo raste): Zgaziću ih... kao zažvalavele pse... u najludem njihovom zamusu! (Veliko komešanje među prisutnima. Anđelići se gledaju začudeno.)

MARIJA (Suvo): I ko će onda da stvori nove ljude?

BOG OTAC (Dok apostoli živo raspravljaju i neka nelagodnost prostruji čitavim skupom, starac, sav crven u licu, uzdahnuo, gleda pravo pred sebe; lice mu postaje modro, krklja, grgoče, kao da će se ugušiti; vitla rukama, odbacuje prekrivač i štake, stenje, urla. Polete mu u pomoć; jedni podmeću pljuvaonice, drugi bočice sa eteričnim mirisima. Marija je uznemireno skočila na noge. Isus, suviše iscrpljen, ostao je da sedi, njegove staklaste oči žalosno pogledaju. Svi su se ustumarali. Ali, odmahujući rukama na sve strane i odbijajući pomoć, starac prikupi svu snagu i strašnim glasom gmne): Sve ću ih istrebiti! Smrviću ih, zgaziću ih — u stupi mog gneva! U kashaću ih pretvoriti!

(Hoće da ustane i u isto vreme izmahne rukom da spusti udarac, udarac koji bi

trebalo da bude istovremeno i kao neki čin, strašan, nepopravljiv.)

HERUVIM (Stvorivši se u tom trenutku, padne mu pred noge. Preklinjućim glasom): Presveti, božanski Oče! Sutra je Uskrs! Dole na zemlji jedu Uskrsnji obed!

HOR APOSTOLA, MUČENIKA, ANĐELA ITD. (Kao eho): Jedu Uskrsnji obed!

BOG OTAC (Zaustavljen u svom zamahu): Šta jedu?

HERUVIM (Praćen horom anđela): Uskrsnji obed!

BOG OTAC (Gledajući začudeno oko sebe): Uskrsnji obed?

HOR APOSTOLA: Jedu Uskrsnje jagnje!

HERUVIM: Slave Svetu večeru!

BOG OTAC: Svetu večeru?

HERUVIM: Jedu telo i piju krv Hristovu.

BOG OTAC (S nekom toplinom): Sine moj, Tebe jedu!

ISUS (Bezglasno): Mene jedu.

MARIJA (S izveštačenom nežnošću): Sina mog dragog, kog sam nosila u sebi!

ISUS (Pomavlja kao dete): ... koga si nosila u sebi!

BOG OTAC (Mahinalno): ... koga je nosila u sebi!

ANĐELČIĆI (Šapćući): BOGOČOVEK! BOGOČOVEK!

MARIJA (Nepromenjeno): Tebe jedu!

ISUS: Mene jedu!

BOG OTAC: Njega jedu!

ISUS (Trgavši se): Da — a mi ovamo, mi smo sve bedniji, sve slabiji! Strašno! (Kašlje.) Oni uzmu zalogaj mog tela i odmah su isceljeni, oprošteni su im gresi! A mi, mi sve dublje i dublje propadamo! Oni se prvo nakljukaju grehovima da misliš da će se svakog trenutka raspući, a onda uzmu zalogaj mog tela, i, evo ih: isceljeni, čedni, masni i debeli — a mi, gladujemo i sušimo se! Ah, prokleta igra što je igramo! Hteo bih da jedanput stvarno promenimo uloge, da se najedem do mile volje, da ih pustim da pocrkaju!

(Spopadne ga napad kašlja.)

MARIJA (Zabrinuto jurne prema njemu): Gospode, sine, ne zaboravi da si ti neranljiv! Da si Božanstvo, da si besmrtn! Da si nepromenjen za čitavu večnost! (Privlači mu glavu na svoje grudi i miluje je. Isus glasno jeca.)

ANĐELČIĆI (Još uvek šapćući): BOGOČOVEK! BOGOČOVEK!

BOG OTAC (Posle pauze, malo se smirio. Heruvimu): Koji su to što slave Uskrsnji obed?

HERUVIM (Živo): Hrišćani, Sveti Oče! Tvoji vernici, Presvetli gospodaru, Tvoja deca, koja se u TEBE nadaju, katolici, Crkva bez koje nema spasenja — Tvoji sveštenici, Tvoji episkopi, Papa!

BOG OTAC (Koji i sam hoće da poveruje, prijateljskim tonom): Ah, je li? E pa, onda ćemo malo pogledati!

MARIJA (Srećna što događaji kreću tim tokom): Tako je! Pogledaćemo malo! (Isusu) Dodaj, sine, da malo pogledamo taj prizor, razgalićeš se.

(Veliko olakšanje među prisutnima. Zbijene grupice se razilaze, anđelčići napuštaju scenu. Posluga se rastrči oko prestola i sve dovede u savršen red. Oduzmu sve sanitarne posude, zatim donesu ogromne, neobične tronošce. Apostoli, mučenici, anđeli, milosrdne sestre, povlače se u najlepšem redu. Na sceni ostaju samo tri božanstva, heruvim i nekoliko starija anđela.)

BOG OTAC (Udobno zavaljen na prestolu, kao u krevetu. Zvučnim i svečanim glasom): Nek nam se donesu posude s tamjanom i žeravica i prizovimo k sebi Svežnanje i Sveprisutnost! (Na sred scene postave se tronošci i u njih se sipa neka tamna smesa, pomešana s nekim mirišljavim prahom, koja se zapali. Zatvore se vrata, posluga se povuče. Heruvim poslednji napušta scenu. Šire se oblaci pare; vidi se kako se tri božanstva zavaljaju, sklopljenih očiju, dok zavesa pada.)

Preveo
Đorđe DIMITRIJEVIĆ

nada pinterić

5 PJESAMA

I
 Šuteći ga promatrahu kako s piramide silazi. Taj bog, taj Eros.
 Za njim sjene palih na ušću mirnih voda, carstvo konjanika.

Tjeskobno vrijeme krajolika, tjeskobno vrijeme.

Šuteći ga promatrahu. Među pučinama vojskovođe bitku slijede, dok se hramovi na brojnoj međi ruše a plamen obje pučine objedinjuje.

Zatim se mjeri srce kamena, nepomična čvrstoća zdanja; i još ga gledahu dok silazi s piramide, taj bog. Taj demon.

II
 Ugasit ću zraku mora, prebacit odsjaj, a ti odgovori da ne bude sapel
 jezik i slomljeno tijelo odgovoru ugaslo.

Gipkost riječi prolazi da bi mirisala grobu, guši kamen, ubija olovo rijeke.
 Ne mogu priznanju služiti; suviše je ta riječ sluga poljupcu.

Projahat ću, salomiti šumu, za tebe naći grm, da prkosna smrt more razlije,
 obnovi zov divljači koja kopitama prijeti; premda grm blješti na pučini
 i nebu koje je prisutni kad i žar sunca u moru izvire.

I val o val gibat će se, hraniti obale gdje stojiš opkoljen pjenom.
 Daleki miris donešen morem podsjetit će te na ružu, i opet su došli ljudi
 sa svakog pjeska, jer ljubiš ružu u dolasku mora.

I val o val gibat će se modrina obnevidjela daljinom.
 Stopi se sa svakim gibom umornog hoda i pripadat ćeš bjelini bljeska, tada
 oko će progledati davne tragove hodočašća ljudi, mene u dnu povorke
 s ružama u očima i krvavom grivom zbog kasa do obale tvoje pjene i
 moga zatočeništva.

III
 U sažetom pogledu prekidaju se sretni udarci,
 a sumnja onih koji su ljubavljvu rijeke natapali
 prelama u meni ponor, gdje zbunjena tijela ostaju.
 Korijenu zemlju odnose
 prepekle usne obilnih plodova.
 Za vapaj mi daj tada olakšanje
 jer prikrivajući slijed
 plamen prikriva novu tačku,
 a fežište se prebacuje u vrijeme.

IV
 Repriza sazvučja ulijeva mi prokletstvo
 i želja da se pretočim nije moguća.
 Za skriveni dah, preobilje moje, ustreptaj odaziv
 kad napajamo zla dna
 za beskorisno svjetlo
 a kamenom stablu deblo vječnu šutnju prikuplja
 za sjaj buđenja
 U sveobuhvatnoj strahoti pomicanja
 donesi me kao puls dugu,
 tada ne zaboravljam korijen
 kojim mogu predati tvoje odraze.

V
 Svako je približavanje pritisak pruženog dlana, sjenovit govor, preživljeno
 čekanje.
 Neposredno u slikama doći ćem kasniji san.
 Za pronalaženje se udaljavam, za otisnutost se slijedim, za iskon vezujem
 budnu mržnju. I obraćenom čežnjom preponi vjerovanje oduzimam da bu-
 jica snagom obavije i žestinom potvrdi zov neutaženog sna. Olakšanje
 prebrzo umire ulijevajući sumnju da li se igra prokletstvom mjeri.